

Държавата влиза в университетите

МОН ще определя стратегията в държавните висши училища и вече няма да ограничава приема на студенти в частните

Иглика Горанова

Държавата се отказва от ролята си на наблюдател и влиза в държавните университети, за да контролира политиките на развитие на всяко висше училище. Промяната според Министерството на образованието и науката (МОН) се налага, защото за разлика от частните университети, които имат собственик, който изисква дългосрочни планове за развитие на учебното заведение и следване на модерните тенденции в образованието, държавните имат ръководства, избрани за един мандат, и обикновено хоризонтът им на действие е в рамките на този мандат. Това пречи на част от висшите училища да се развиват, да са креативни и да са част от световната мрежа на образование.

Измененията в Закона за висше образование, изработени от МОН, са пуснати за обществено обсъждане и предвиждат налагане на мораториум върху откриването на нови висши училища, докато бъде приета Национална карта на висшето образование. (Предложения за промени по законопроекта могат да се правят до 26 юни на страницата на портала за обществени консултации.) Причината за това решение, предложено от Съвета на ректорите, е, че мрежата от висши училища у нас значително се е разраснала и качеството на обучението се е снижило в професионални направления, които не са традиционни за съответния вуз. Това от своя страна води до пренасищане на пазара на труда с кадри от специалностите право и икономика, например, и до недостиг на инженери и педагози. У нас има 47 държавни и 5 частни университета.

Идеята за мораториум обаче среща критики от Института за пазарна икономика. Според Адриан Николов, дори и да се закрийт няколко университета

С ПРЕДИМСТВО: Държавата ще насърчава приема в направления „Математика“, „Педагогика“, „Религия и теология“, „Физически науки“, „Химически науки“, „Енергетика“, „Материали и материалознание“ и „Химически технологии“

и филиала, докато мораториумът е в сила, и след това бъде въведена по-стриктна акредитация, той представлява отказ от реформа и задържане на настоящото, полуреформирано състояние на системата на висше образование за неопределено дълъг срок. Още по-лошото според Николов е, че

мораториумът временно ще блокира откриването на частни вузове.

По-съществената промяна в закона обаче е възможността за контрол от министъра на образованието над ректорите на държавните университети. Това ще става чрез сключване на договор, в който ще бъдат регламентирани задълженията на страните за изпълнение на политиката на висшето училище и да осъществяват комуникация по всички въпроси, свързани с изпълнението на мандатната програма на ректора. Ректорът ще е длъжен да отчете пред министъра резултатите от изпълнението на политиката за развитие на висшето училище, финансовото му състояние, съществуващите проблеми и мерките за тяхното решаване. Договорът ще се прекратява при прекратяване на мандата на ректора.

За да бъдат стимулирани висшите училища да предлагат на кандидат-студентите специалности, които да отговорят на търсенето на пазара на труда, се освобождават от такси студенти, които избират професионални направления и защитени специалности с най-висок очакван недостиг на трудовия пазар по списък, утвърден от Министерския съвет. Такива са осем професионални направления – „Математика“, „Педагогика“, „Религия и теология“, „Физически науки“, „Химически науки“, „Енергетика“, „Материали и материалознание“ и „Химически технологии“.

За улеснение на младите хора, получили образованието си в чуждестранни висши училища, се въвежда двумесечен срок за признаването на дипломите им, включително и за научна степен доктор. Дипломата за завършена степен на висшето образование, европейското дипломно приложение, свидетелството за професионална квалификация и документ за продължаване на обучението в друго висше училище ще са безплатни. Държавата вече няма да ограничава броя приемани студенти в частните висши училища и правителството вече няма да утвърждава всяка година приема на студенти и докторанти в тях. **И**

Връзваме образователния с трудовия пазар

Няма нужда от повече юристи, икономисти и политолози, а от инженери, агрономи и педагози, казва министърът на образованието и науката **Красимир Вълчев**

Интервюто взе Иглика Горанова

– Г-н Вълчев, заявихте, че мораториумът за откриване на висши учебни заведения ще важи до приемането на национална карта за висшите училища. Какво ще съдържа тази карта?

– Надяваме се да я изготвим и приемем по-бързо, защото мораториумът е крайно решение, целящо временно да спре разрастването на университетската мрежа. В основата на картата е заложен диференциран подход по професионални направления. Защото сега имаме направления и в държавните, и в частните училища, в които е достигнат пределът на разрастване и фрагментация. Нямаме повече нужда от нови центрове за преподаване на право или политология например. Но имаме нужда от инженерни и технически направления. Ако дойде у нас сериозен инвеститор и иска да открие висше училище в областта на информационните технологии, картата също би трябвало да предвиди такава възможност. През последните 30 години държавните висши училища откриха нови професионални направления, много от които са встрани от основния им профил, все в областта на стопанските и правните науки. Именно там избуя нерационалното търсене на висше образование заради самата диплома, а не заради реализацията. Второто разрастване беше по линия на частни вузове. Частната инициатива е желана, но и там 90% от приема е точно в тези направления. Само 10% от студентите са в приоритетни професионални направления, ако изключим изкуствата.

– Отстъпва ли МОН от възможностите на рейтинговата система да пресява висшите училища, след като даде възможност на закъсали университети да откриват професионални направления, каквито критики има към вас?

– Измененията в Закона за висшето образование от 2016 г. ни дадоха възможност да правим политика с реструктуриране на приема на студенти. Той се определя по няколко критерия – оценките за програмна акредитация, за научна дейност, за реализацията на студентите. Тези три критерия са и в основата на определяне на финансирането. Четвъртият критерий са професионалните направления, които МОН определя като приоритетни и неприоритетни. С него не се отказваме от диференциацията в зависимост от качество и реализация, но правим още едно направление на диференциация – по професионални направления. Защото има професионални направления, в които няма кадри – инженери, аграрни специалисти, педагози. До 2016 г. имяхме изцяло либерализиран пазар на висшето образование и се видя, че той не работи добре. Видя се, че не е задължително търсенето на пазара на образование да има връзка с търсенето на пазара на труда. С механизма на приоритетните професионални направления връзваме тези два пазара. Правим изключение за качество и реализация в осем професионални направления, към които кандидатстудентският интерес е критично нисък.

– Как се решава с този законопроект проблемът с управлението на собствеността?

– Проблемът е, че в държавните вузове липсва отговорен собственик. Собственикът на частното висше училище упражнява контрол и държи постоянно отговорно ръководството му, като изисква образованието да бъде по-добре развито, свързано със съвременния свят и с голям хоризонт от време. В държавните университети отговорността е поверена изцяло в ръцете на ректор и декани, избрани от академичното ръководство. В него участват хабилитирани по-възрастни преподаватели, а хоризонтът на действие на ръководството обикновено е в рамките на мандата му. МОН не е ангажирано с управлението на вузовете. Досега им казвахме, че са автономни, а те съответно вземаха некоординирани с нас решения. С промените, които предлагаме, няма да се месим в административното, финансовото и чисто академичното им управление, но ставаме партньори в стратегическото управление. Това означава, че ще ги провокираме да правят определени политики, с които да повишат интензитета на научната си дейност, да се включат в европейски университетски мрежи, да подпомагат развитието на регионите, да инвестират в млади преподаватели, да дигитализират обучението...